

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สังคมอุดมคติเป็นความปรารถนาของมนุษย์มาตั้งแต่อดีตกาล หลักฐานความปรารถนา
นี้ปรากฏอยู่ในรูปลักษณะแนวความเชื่อ ตำนาน และนิยาย ของชนชาติต่าง ๆ ความคิด
เรื่องสังคมอุดมคติจึงเป็นแก่นเรื่องสากลที่ปรากฏในนานาชาติ

นวนิยายแนวสังคมอุดมคติที่เรียกว่ายูโทเปีย เป็นประเภทหนึ่งของแนวคิดสังคมอุดมคติ
คำว่า "ยูโทเปีย" ได้ชื่อมาจากนวนิยายเรื่องสำคัญของ เซอร์ ทอมัส มอร์ (Sir Thomas
More) ซึ่งประพันธ์ขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1515 เนื้อหา กล่าวถึงดินแดนสมมุติในอุดมคติซึ่งเป็นเกาะ
นามว่า "ยูโทเปีย" ทอมัส มอร์ได้อิทธิพลความคิดมาจากทฤษฎีสังคมอุดมคติเรื่องสำคัญของเพลโต
(Plato c 427-384 B.C.) นักปรัชญาชาวกรีก ผู้ประพันธ์หนังสือชื่อ อุดมรัฐ (The
Republic) ซึ่งกล่าวถึงคุณสมบัติของรัฐที่ดี

ตั้งแต่นวนิยายเรื่อง ยูโทเปีย ของทอมัส มอร์ ได้พิมพ์เผยแพร่ก็ได้เกิดเป็นแรงบันดาลใจ
ให้นักประพันธ์ผู้อื่น เขียนนวนิยายแนวสังคมอุดมคติกันอย่างแพร่หลาย อนึ่ง เนื่องจาก
ทอมัส มอร์ได้เป็นผู้ริเริ่มประพันธ์นวนิยายแนวสังคมอุดมคติและเป็นเรื่องที่มีชื่อเสียงมาก คำว่า
"ยูโทเปีย" จึงกลายเป็นนิยามของประเภทนวนิยายที่กล่าวถึงสังคมอุดมคติทุกเรื่อง

หลังจาก ยูโทเปีย ของทอมัส มอร์เป็นที่รู้จักแพร่หลายแล้ว นวนิยายแนวคิด
สังคมอุดมคติในยุคต่อ ๆ มา ยังคงได้รับอิทธิพลแนวคิดตามแบบของเพลโต และมอร์ ทั้งนี้
ความคล้ายคลึงหรือแตกต่างในการเสนอเรื่อง เป็นอัตวิสัยของนักประพันธ์

คริสต์ศตวรรษที่ 19 ตอนปลายถึง คริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นยุคสมัยที่สำคัญ
ของมนุษยชาติอย่างมาก มนุษย์ได้พัฒนาความรู้และเทคโนโลยีไปจนถึงจุดสูงสุดกว่าที่เคยมีมาใน
ยุคสมัยใด ผลพวงของความรู้และเทคโนโลยีก่อให้เกิดการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ (The

Scientific Revolution) การปฏิวัติทางอุตสาหกรรม(The Industrial Revolution) ซึ่งยังผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างกว้างขวาง

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 เป็นต้นมา โลกเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ (The Modern Age) เป็นยุคแห่งความก้าวหน้าทางวิทยาการหลายแขนง อาทิเช่น ชีววิทยา สรีรวิทยา จิตวิทยา ธรรมชาติวิทยา เป็นต้น ทฤษฎีที่สำคัญของยุคนี้ได้แก่ ทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน (The Theory of Evolution) ทฤษฎีสัมพัทธ์ของ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Law of relativity) ทฤษฎีปฏิกิริยาสะท้อนของวัตสัน (theory of conditioned reflex) และทฤษฎีจิตใต้สำนึกของฟรอยด์ (theory of the subconscious) ทว่าขณะเดียวกันกับความเจริญทางเทคโนโลยี ความขัดแย้งจนเกิดเป็นสงครามก็เป็นปรากฏการณ์ร้ายแรงแห่งยุคสมัยด้วย ลัทธิชาตินิยมผนวกการใช้อาวุธเทคโนโลยีเพื่อการทำลายล้างแผ่ขยายผลสงครามจนเกิดเป็นสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2

โลกยุคใหม่จึงกลายเป็นโลกของความก้าวหน้าทางวิทยาการ ความพินาศจากสงคราม และความสับสนของคนในยุคแห่งการแสวงหาสิ่งใหม่ที่ไม่อาจคาดคะเนได้ว่าเป็นคุณหรือโทษกันแน่ ปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นนี้เองส่งผลกระทบต่อเนื้อหา และแนวทางเสนอความคิดของนักเขียนแนวคิดสังคมอุดมคติ

นวนิยายแนวสังคมอุดมคติที่น่าสนใจศึกษาของปลายศตวรรษที่ 19 ถึงศตวรรษที่ 20 ซึ่งมีผลกระทบจากความเจริญและความสับสนแห่งยุค ได้แก่นวนิยาย 3 เรื่อง คือ อะ โรเมเดิร์น ยูโทเปีย ของ เอช.จี.เวลส์ (1905) เมืองนิมิต ของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ (พ.ศ. 2487) วอลเต็น ของ บี.เอฟ.สกินเนอร์ (1948)

เวลส์เป็นนักเขียนที่มีอุดมการณ์จะเห็นรัฐโลกเกิดขึ้นอย่างจริงจัง นวนิยายเรื่อง อะ โรเมเดิร์น ยูโทเปีย เป็นเรื่องที่เวลส์พอใจที่สุดในบรรดานวนิยายที่เขียนถึงสังคมอุดมคติของเวลส์เอง เวลส์เขียนเรื่อง อะ โรเมเดิร์น ยูโทเปีย ขณะเมื่อเขาเป็นสมาชิกสมาคมเฟเบียน (Fabian Society) นวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นโลกจำลองของอารยธรรมหลักการลัทธิการปกครองแบบเฟเบียน

งานวรรณกรรมของเวลส์ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะสมาชิกเพเบียนหลายคน อาทิเช่น เบอร์นาร์ด ชอว์ (Bernard Shaw) ก็มีวรรณกรรมเรื่องลัทธิและหลักการเพเบียนที่แตกต่างกัน เวลส์จึงถอนตัวจากการเป็นสมาชิกของสมาคมเพเบียนเนื่องจากอุดมการณ์ของเวลส์ไม่อาจเข้ากับคนอื่นได้ แต่วรรณกรรมที่เสนอในเรื่อง อะ รัมเดิร์น ยูโทเปีย โดยเฉพาะเรื่อง "รัฐโลก" ยังคงเป็นอุดมการณ์ที่เวลส์ยึดมั่นไม่เปลี่ยนแปลง

เรื่อง อะ รัมเดิร์น ยูโทเปีย ได้รับอิทธิพลมาจาก อุดมรัฐ ของเพลโต โดยเฉพาะชนชั้นปกครองที่เพลโตเรียกว่า "การร์เดียน" (Guardian) มีลักษณะของนักปกครองที่เป็นปราชญ์ ส่วนชนชั้นปกครองใน อะ รัมเดิร์น ยูโทเปีย เป็นนักปราชญ์เช่นกัน แต่เป็นนักปราชญ์ที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ด้วย

ภูมิหลังการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ของเวลส์ และความชื่นชมทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วิน ผ่านการสอนของ ที.เอส อักซ์เลย์ ผสมกับความรู้อะไรเรื่องมิติที่ 4 ตามทฤษฎีของไอสไตน์มีผลให้การสร้างฉากยูโทเปียของเวลส์ต่างจากยูโทเปียในยุคก่อนหน้า เวลส์สร้าง อะ รัมเดิร์น ยูโทเปีย เป็นดาวคู่แฝดของโลกที่อยู่มิติที่ 4 และเป็นโลกที่ยังคงต้องมีการพัฒนาตามหลักทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วิน

โลกของ อะ รัมเดิร์น ยูโทเปีย ปกครองด้วยรัฐบาลเดียวกันคือ รัฐโลก และดำเนินเศรษฐกิจด้วยหลักการสังคมนิยมเพเบียน ด้วยการให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการสำคัญที่เป็นสาธารณูปโภค สังคมอุดมคติของเวลส์ต่างจากสังคมอุดมคติในยุคก่อนในด้านการศึกษาสิทธิส่วนบุคคล เวลส์เห็นว่าจำเป็นและเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล การครอบครองจึงไม่ใช่ความคิดถ้าไม่สะสมจนมากเกินไป รัฐยูโทเปียจึงอนุญาตให้มีการใช้เงิน อนุญาตที่จะร่อนทรัพย์สินบางอย่างให้ทายาทได้ แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินที่เกินความจำเป็นจะถูกเก็บภาษีแพงมาก ความแตกต่างจากนักสังคมนิยมอุดมคติคนอื่นอีกประการคือ ปฐิเศรษทฤษฎีประจักษ์นิยมที่ว่ามนุษย์เหมือนกระดาศขาว (Tabula Rasa) ประสบการณ์เกิดจากการเรียนรู้ภายหลัง เวลส์เห็นว่าบุคคลมีความรู้สึกนึกคิดมาแต่กำเนิด บุคคลในสังคมของเวลส์จึงแบ่งเป็นชนชั้นตามความแตกต่างของจิตใจ

หลักการสำคัญของ อะโม่เดิร์น ยูโรปีย ให้ความสำคัญกับเสรีนิยมและคัดค้าน
 ลักษณะดินนิยมที่กำลังเป็นภัยคุกคามความสงบในยุคมัยของผู้ประพันธ์ กลวิธีที่น่าสนใจของ
 การผูกเรื่องอยู่ที่ว่าแท้จริงแล้วโลกยูโรปียเป็นจินตนาการของตัวละครเอกในเรื่อง เมื่อตัวละคร
 ได้เล่าเรื่อง "ฝันกลางวัน" เกี่ยวกับยูโรปียจบ เวลส์ปิดเรื่องด้วยการให้ตัวละครเอกทะเลาะ
 กับเพื่อนที่ร่วมฟังความฝันของเขาด้วย เพื่อนของเขาที่ได้ฉายาว่า "นักพฤกษศาสตร์" เป็นตัว
 ละครฝ่ายปฏิบัติซึ่งทำหน้าที่โต้แย้งความคิดเห็นกับผู้เล่าเรื่องตลอดเวลา ทั้งคู่เกิดโต้เถียงกัน
 อย่างรุนแรง จนกระทั่งผู้เล่าเรื่องตื่นจากจินตนาการและตระหนักว่าตนยังอยู่ในโลกจริงของความ
 สับสนวุ่นวาย "ยูโรปีย" เป็นเพียง "ฝันดี" ของเขาเท่านั้นเอง กระนั้นผู้เล่ายังกล่าวทิ้งท้ายว่า
 สักวัน "รัฐโลก" อาจจะเป็นความจริงขึ้นมาได้

เรื่อง เมืองนิมิตร ของนิมิตรมงคลเขียนขึ้นขณะประเทศถูกปกครองด้วยลัทธิ
 เผด็จการชาตินิยม ม.ร.ว. นิมิตรมงคลได้รับภัยทางการเมืองครั้งนี้ด้วย และมีผลให้เริ่มสนใจ
 ศึกษาการเมือง จุดมุ่งหมายในการเขียนเรื่อง เมืองนิมิตร เป็นการเสนอข้อบกพร่องของระบบ
 การเมืองในโลกปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็เสนอหลักการที่เป็นอุดมการณ์ในการสร้างสังคมที่พึง
 ปรารถนาอันเป็นอุดมคติ

ม.ร.ว. นิมิตรมงคล ชื่นชม เอช.จี. เวลส์ และได้รับอิทธิพลความคิดเรื่องรัฐโลกและ
 การจัดควบคุมเศรษฐกิจโลกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามแนวความคิดของเวลส์ รวมถึงยอมรับ
 ว่าทรัพย์สินหรือกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลมีความจำเป็น โดยเฉพาะการใช้เงินเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า
 เป็นความสะดวกที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมา อนึ่ง อิทธิพลความก้าวหน้าทางชีววิทยาและจิตวิทยามีผลต่อ
 การสร้างรูปแบบสังคมอุดมคติในเมืองนิมิตรด้วย ม.ร.ว. นิมิตรมงคลเชื่อในทฤษฎีวิวัฒนาการ
 ของดาร์วินที่ว่าชีวิตย่อมอยู่ได้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ผู้ประพันธ์จึงอธิบายความเปลี่ยนแปลง
 ทางรูปแบบลัทธิการเมืองและรูปแบบรัฐบาล ว่าเปลี่ยนแปลงตามอำนาจสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจาก
 ม.ร.ว. นิมิตรมงคลไม่ใช่นักวิทยาศาสตร์โดยอาชีพ การนำวิทยาศาสตร์สาขาชีววิทยามาอธิบาย
 ในเรื่องจะเป็นการประยุกต์ตีความเพื่ออธิบายในเชิงสังคมวิทยา ซึ่งวิธีนี้ดาร์วินไม่ได้ต้องการ
 เปรียบเทียบชีววิทยากับรัฐ แต่เป็นวิธีของนักสังคมวิทยาเช่น สเปนเซอร์ ซึ่งนำหลักการของ

จารย์วินมาชีวิตความในเชิงสังคมวิทยา ความชื่นชอบจิตวิทยาสาขาพฤติกรรมนิยมเป็นอีกศาสตร์ที่ "นิมิตรมงคล" ใช้เป็นหลักการสร้างสังคม นักจิตวิทยาที่เรียกว่า "บีเฮวิเออริสต์" (Behaviorist) จะทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูทารกในสังคมอุดมคติของ "นิมิตรมงคล" ทั้งนี้ "นิมิตรมงคล" เห็นเหมือนกับเวลส์ว่ามนุษย์มีจิตสำนึกการรับรู้มาแต่กำเนิด หน้าที่ของนักจิตวิทยา คือ ทดสอบว่าบุคคลใดเป็นอินทรเวทหรือเอ็กซทรเวทเพื่อจัดหางานให้ได้เหมาะสมกับความ สามารถ

"นิมิตรมงคล" ถ่ายทอดจินตนาการให้ตัวละครเอก คือ รุ่ง เป็นผู้สร้างหลักการสังคม อุดมคติด้วยการเขียนหนังสือชื่อ ทรรศนะแห่งสยามอนาคต (The Sight of Future Siam) ส่วนประสบการณ์ภาคที่เป็นโลกจริงของรุ่งเป็นตัวอย่างแสดงข้อบกพร่องในสังคม

สกินเนอร์ ผู้ประพันธ์เรื่อง วอลเต็น ทู เป็นนักจิตวิทยาฝ่ายพฤติกรรมนิยมและ เป็นผู้ให้ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบจงใจกระทำ จุดมุ่งหมายในการแต่งเรื่อง วอลเต็น ทู เพื่อเผยแพร่หลักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์โดยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม หลักการของ วอลเต็น ทู เรียกว่าวิศวะการพฤติกรรม และจากความเชื่อที่เราสามารถควบคุม พฤติกรรมของมนุษย์ได้ จึงเป็นความเชื่อตามปรัชญาประจักษ์นิยมที่กล่าวว่ามีมนุษย์เหมือน "กระดาศขาว" ประสบการณ์เป็นสิ่งเรียนรู้ภายหลัง ความเชื่อในปรัชญาข้อนี้จึงตรงกันข้ามกับ เวลส์และ "นิมิตรมงคล"

สกินเนอร์ เป็นผู้ที่พอใจกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ภาพสังคมวอลเต็น ทู จึงมีการใช้เครื่องจักรเพื่อผ่อนแรงมนุษย์ สกินเนอร์ไม่เห็นด้วยกับการมีกรรมสิทธิ์ส่วนตัว สังคม วอลเต็น ทู เป็นรัฐสวัสดิการซึ่งบริการปัจจัยพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตทุกอย่างให้แก่สมาชิก โดยมีข้อแม้ว่าสมาชิกต้องทำงานให้ครบหน่วยตามที่กำหนด

สกินเนอร์มีทรรศนะ เช่นนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ไม่มีเสรีภาพอย่าง แท้จริง ถ้ามนุษย์ได้รับแรงเสริมทางบวกเขาจะพอใจกระทำโดยไม่รู้สึกว่ามีกฎบังคับ การที่ สกินเนอร์ใช้จิตวิทยาในการควบคุมจิตใจสมาชิก มีผลให้การปกครองในสังคมคล้ายลัทธิ

เผด็จการของฮิตเลอร์ หรือมุสโสลินี แต่สกินเนอร์ได้ขยายความให้เห็นข้อแตกต่าง
ผู้บริหารสังคมนั้นเรียกว่า "Planners" ไม่ใช่เผด็จการ แต่เป็นเพียงสมาชิกที่มีความ
สามารถและได้รับการเลือกมาทำหน้าที่บริหารสังคม ทว่าพวก Planners ไม่ได้สิทธิ
พิเศษเหนือสมาชิกอื่น

นวนิยายแนวคิดสังคมนิยมทั้งสามเรื่องต้องการเสนอแก่นเรื่องคือ "ภาพของสังคมนิยม
อุดมคติและวิธีการไปสู่สังคมนิยม" เพื่อแสดงแก่นเรื่องดังกล่าวผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการประพันธ์
ที่คล้ายคลึงกันคือให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่องการสร้างสังคมนิยม และเกือบจะเป็นสูตรสำเร็จ
รูปว่าต้องมีตัวละครปรักษ์เป็นผู้คอยขัดแย้งความคิดเห็นในการสร้างอุดมคติ ตัวละครปรักษ์มี
บทบาทสำคัญในการสร้างปรักษ์เพื่อการดำเนินเรื่อง และยังเป็นปากเสียงช่วยวิจารณ์ข้อดี
ข้อบกพร่องของสังคมนิยม ทั้งนี้เพราะนวนิยายสังคมนิยมทั้ง อะ รัม เดิร์น ยูโรเปีย และ
วอลเต็น ทุ เป็นนวนิยายสังคมนิยมในยุคสมัยที่หม่อมไม่ต้องการการโฆษณาชวนเชื่อส่วน
เรื่อง เมืองนิมิตร นั้น บทบาทของตัวละครปรักษ์ไม่ได้เพียงช่วยชี้ข้อดีข้อบกพร่องของสังคมนิยม
โดยตรงเท่านั้น แต่ทำหน้าที่เป็นผู้ขัดแย้งอุดมการณ์ของยูโรเปียด้วย ในส่วนตัวละคร
ประกอบอื่น ๆ มีบทบาทในลักษณะเป็นตัวแทนความคิดให้ผู้ประพันธ์ได้ใช้เป็นตัวอย่างของการ
เสนอความคิด ลักษณะร่วมอีกประการในการแสดงกลวิธีการประพันธ์คือใช้วิธีการ "รอกหก
เรื่องจริง" ด้วยการวางความรับผิดชอบเกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างสังคมนิยมให้เป็นของ
ตัวละครเอกในเรื่อง

ส่วนของโครงเรื่องนวนิยายแนวสังคมนิยมทั้ง 3 เรื่อง ไม่มีความซับซ้อนเนื่องจาก
ต้องการเน้นการเสนอภาพสังคมนิยมเป็นสำคัญ แต่เมื่อเปรียบเทียบนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง
ในส่วนของโครงเรื่องแล้วพบว่า อะ รัม เดิร์น ยูโรเปีย และ วอลเต็น ทุ ให้สัดส่วนภาค
สังคมนิยมเกือบทั้งเรื่อง และบรรยายภาคที่เป็นสังคมจริงของนวนิยายเพียงเล็กน้อยเมื่อต้น
เรื่อง ส่วน อะ รัม เดิร์น ยูโรเปีย การบรรยายสังคมจริงในนวนิยายรวมถึงตอนปิดเรื่องด้วย
แต่ วอลเต็น ทุ กล่าวถึงสังคมจริงในนวนิยายก่อนปิดเรื่องเล็กน้อย เมื่อตัวละครบางตัวออกไปสู่
สังคมจริงแต่เรื่องปิดลงที่ตัวละครสำคัญ คือ บุรีร์สกลับมาสู่สังคมนิยม วอลเต็น ทุ ในส่วนโครง
เรื่องของ เมืองนิมิตร อาจกล่าวได้ว่าแตกต่างจากนวนิยาย 2 เรื่องแรกมาก โครงเรื่องส่วน

ที่กล่าวถึงอุดมการณ์ในโลกสังคมอุดมคติมีเพียงส่วนน้อย แต่เป็นแก่นสำคัญและเป็นการอธิบายหลักการอย่างตรงไปตรงมา ด้วยเหตุนี้ในภาคส่วนที่เป็นโลกจริงจึงมีประสบการณ์มากมายเกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครเอกเพื่อคงรูปลักษณะของนวนิยาย ขณะเดียวกันประสบการณ์ของตัวละครเอก ยังเป็นสื่อแสดงข้อบกพร่องของสังคมที่เขาเป็นต้องได้รับการแก้ไขในภาคของการกล่าวถึงสังคมอุดมคติ

สำหรับจากนวนิยายทั้ง 3 เรื่องเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว เรื่อง อะ รมเดิร์น ยูโรปเปีย และเรื่อง วอลเต็น ๗ อธิบายจากส่วนที่เป็นโลกสังคมอุดมคติมากกว่าโลกจริงในนวนิยาย แต่วัตถุประสงค์ในการสร้างจากแตกต่างกัน ในเรื่อง อะ รมเดิร์น ยูโรปเปีย ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เรื่องมิติที่ 4 เป็นพื้นฐานการจินตนาการว่าโลกยูโรปเปียเป็นจากต่างดาวส่วน วอลเต็น ๗ ต้องการเสนอว่าสังคมอุดมคติสามารถสร้างได้ในสังคมจริง ๆ ด้วยการรวมตัวของสมาชิกผู้มีอุดมการณ์เดียวกัน จาก วอลเต็น ๗ จึงสมมุติว่าเกิดในชนบทแห่งหนึ่งของประเทศอเมริกา ส่วนในเรื่อง เมืองนิมิต นั้น ผู้ประพันธ์ให้ตัวละครเสนอแนวคิดสังคมอุดมคติในรูปของหนังสือที่เขียนขึ้นและให้ตัวละครสนทนากันถึงหลักการในเรื่องในส่วนของการที่เป็นจากในสังคมอุดมคติจึงไม่มีจากในเรื่องจะเป็นจากของสังคมจริงทั้งนี้เพราะ "นิมิตมงคล" ต้องการเสนอให้เห็นว่าส่วนที่เป็นสังคมอุดมคติของเขาไม่ใช่นวนิยายหรือ "ความฝัน" แต่เป็นหลักการจริง ๆ จากของนวนิยายจึงเป็นองค์ประกอบในส่วนสังคมจริงในเรื่องซึ่งเป็นตัวนวนิยาย

ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการประพันธ์ในส่วนที่เป็นอัตวิสัย เพื่อต้องการสื่อสาร (Message) สำคัญซึ่งได้แก่ภาพสังคมในอุดมคตินั้นเอง ปัจจัยสำคัญ 2 ปัจจัยในการกำหนดภาพสังคมอุดมคติของนวนิยายทั้ง 3 เรื่องมาจากประสบการณ์ของผู้ประพันธ์และสภาพภูมิหลังทางสังคมซึ่งมีความก้าวหน้าทางวิทยาการและความตระหนกภัยจากสงครามของลัทธิชาตินิยมเป็นเป้าหมายหลักของยุคคตินั้น ภาพสังคมอุดมคติที่ปรากฏจึงมีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับนวนิยายสังคมอุดมคติยุคเก่า อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมของสังคมอุดมคติแล้ว นักประพันธ์ได้กล่าวถึงสถาบันและความรู้สึกนึกคิดในส่วนพื้นฐาน อันได้แก่ ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม

อาทิการกำหนดชนชั้นในสังคมตามความสามารถ สถานภาพของสตรี ครอบครัวยุคใหม่ การคุมกำเนิด การแต่งงาน-การหย่าร้าง สวัสดิการสังคม การศึกษา การมีเสรีภาพ สิทธิการปกครอง ถ้ากล่าวโดยสรุปถึงจุดหมายปลายทางของสังคมอุดมคติที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 3 เรื่องแล้ว อาจกล่าวได้ว่ามีในจุดหมายปลายทางเดียวกันคือต่อต้านลัทธิชาตินิยมในขณะนั้น พร้อมทั้งแสดงข้อบกพร่องในส่วนหนึ่งของสังคมปัจจุบัน และพยายามเสนอแนะวิธีแก้ไขผ่านภาพจำลองในสังคมอุดมคติ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการพื้นฐานของสังคมอุดมคติที่เน้นถึงหลักการเรื่อง เสรีภาพ ความเสมอภาคและ ภารดรภาพ

ภาพสังคมอุดมคติในนวนิยายทั้ง 3 เรื่องมีความแตกต่างจากนวนิยายสังคมอุดมคติในยุคเก่า เช่น ยูโทเปีย ของทอมัส มอร์ อาทิเช่นการเสนอภาพสังคมพลวัต (Dynamic) ซึ่งมีผลจากความเชื่อทางทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ล ดาร์วิน รวมทั้งแนวความคิดใหม่ในการเสนอแนวความคิดเรื่อง "รัฐโลก" ในเรื่อง อะ รเมเดิร์น ยูโทเปีย และ เมืองนิมิตร ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตแนวความคิดสังคมอุดมคติเดิมที่เน้นเพียงเชื้อชาติ อีกทั้งการนำศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการสร้างภาพสังคมอุดมคติมีผลให้นวนิยายแนวความคิดสังคมอุดมคติยุคใหม่สะท้อนภาพสังคมอุดมคติที่น่าจะมีความเป็นไปได้มากขึ้น

ภาพสังคมอุดมคติในนวนิยายย่อมสะท้อนความเชื่อของผู้ประพันธ์ว่ามีพื้นฐานความเชื่อในปรัชญาหรือทฤษฎีใด อีกทั้งการศึกษาปรัชญาหรือทฤษฎีผ่านจากแนวคิดในนวนิยายยังเป็นการอธิบายเหตุผลของการสร้างภาพสังคมอุดมคติของนักประพันธ์แต่ละท่านได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบโดยภาพรวมแล้วจะพบว่านักประพันธ์ทั้ง 3 ท่านคือ เวลส์ "นิมิตรมงคล" และ สกินเนอร์ มีพื้นฐานความเชื่อในปรัชญามนุษยนิยม จึงมองธรรมชาติของมนุษย์ในแง่ดี และเชื่อมั่นในศรัทธาและเหตุผลของมนุษย์รวมทั้งต่อต้านความเชื่อเรื่องชาตากรรมลิจิต นักประพันธ์ทั้ง 3 ท่านเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมที่ดีมีอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นได้ จึงเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะจูงใจมนุษย์ให้เป็นคนดีและมีศีลธรรม สังคมจึงมีหน้าที่จัดความขัดข้องและปัญหาของชุมชนรวมถึงตอบสนองความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของสมาชิก

านชุมชนได้อย่างครบถ้วน อีกถึงทั้งต้องไม่เป็นผู้กดขี่สมาชิกในชุมชนให้ขาดสิทธิเสรีภาพ แต่เสรีภาพของมนุษย์มิได้ไร้ขอบเขต มนุษย์ต้องจำกัดสิทธิของตนในบางส่วน เพื่อไม่ให้ละเมิดสิทธิผู้อื่นแต่สมาชิกของสังคมก็ยังมีเสรีภาพทางอื่นที่พึงกระทำได้ ส่วนในความเชื่อเรื่องทิศทางของสังคมอุดมคติเป็นไปตามปรัชญาปฏิบัตินิยม สังคมอุดมคติของนวนิยายของนวนิยายทั้ง 3 เรื่องจึงมิใช่สังคมที่หยุดนิ่งอยู่กับที่อีกต่อไป แต่เชื่อว่าสังคมเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงและวิวัฒน์อยู่ตลอดเวลาเพื่อความอยู่รอด

แม้ว่าภาพของสังคมอุดมคติอาจจะดูสวยหรูเกินจริงทว่าอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องความงามในทางสุนทรียศาสตร์ที่ถืออุดมคติว่าต้องงดงามความจริง ถ้ามนุษย์ไม่สิ้นหวังและพยายามไปสู่เป้าหมายตามอุดมคติให้ได้ ยิ่งก้าวเข้าใกล้อุดมคติเท่าไรสังคมก็ยิ่งงามยิ่งดีขึ้นเท่านั้น สังคมที่ได้รับการพัฒนาสูงสุดที่สุดเท่าที่จะทำได้นี้เอง คือจุดหมายปลายทางที่นักสังคมอุดมคติทั้งหลายต้องการจะเห็นบนโลกจริงของมนุษย์

ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายแนวคิดสังคมอุดมคติในเชิงลึก ด้วยการศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายเรื่องเด่นของยุค และของนักเขียน 3 ชาตินี้ คือเรื่อง อะโม่เดิร์น ยูโทเปีย เมืองนิมิตร และ วอลเต็น การศึกษานวนิยายแนวคิดสังคมอุดมคติยังคงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษา ควรจะได้มีการศึกษานวนิยายแนวคิดสังคมอุดมคติในเชิงกว้างบ้าง เช่น การศึกษาพัฒนาการแนวความคิดสังคมอุดมคติในวรรณกรรมไทย การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายแนวคิดสังคมอุดมคติของอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 20 เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย